

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

นับตั้งแต่การกำเนิดกรอบความคิดเกี่ยวกับความเป็นรัฐชาติสมัยใหม่ ที่มีการจัดรูปแบบของผลประโยชน์ของชาติอย่างเป็นรูปธรรมมีการกำหนดพรมแดน และเขตแดนอย่างชัดเจน เพื่อเป็นการแสดงถึงอำนาจอธิปไตยภายใต้การปกครองของรัฐ ลักษณะ“พื้นที่ชายแดน” ภายใต้การปกครองโดยรัฐจึงได้ถือกำเนิดขึ้น

จากบันทึกทางประวัติศาสตร์ พบว่าพื้นที่อันเป็นที่ตั้งของประเทศไทย และประเทศเพื่อนบ้านนั้น มีบางส่วนเป็นพื้นที่เดียวกัน ไม่มีการแบ่งแยกชาติ อันเนื่องจากความเป็นรัฐเอกเช่นปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้พื้นที่ตรงชายแดนจึงเป็นพื้นที่ของความหลากหลายทางชาติพันธุ์ พบการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชนต่างๆ ต่อเนื่องกันมาอย่างยาวนาน แม้ว่าปัจจุบันรัฐจะพยายามใช้อำนาจควบคุมพื้นที่ชายแดน โดยผ่านกลไกต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น การตรวจคนเข้าเมือง การตรวจบัตรประจำตัว หรือพิธีการทางศุลกากรก็ตาม แต่ในความเป็นจริงอำนาจของรัฐก็ไม่สามารถควบคุมกิจกรรมต่างๆภายใต้พื้นที่ชายแดนไว้ได้ทั้งหมด กล่าวคือผู้คนในพื้นที่ชายแดน ไม่ได้มีความสัมพันธ์กับสถาบันที่อยู่ภายใต้ขอบเขตของรัฐที่ตนสังกัดเท่านั้น แต่ยังมีความสัมพันธ์กับสถาบันหรือองค์กรที่อยู่ข้ามพ้นจากขอบเขตพรมแดนของรัฐด้วย¹

สภาพที่ตั้งของประเทศไทย ถือได้ว่าเป็นจุดศูนย์กลางของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยรอบถึงสี่ประเทศ อันได้แก่ สหภาพมาลาเซียมรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ราชอาณาจักรกัมพูชา และมาเลเซีย นับจากอดีตประชาชนที่อาศัยตามแนวชายแดนนั้น จะมีการติดต่อไปมาหาสู่กันมาโดยตลอด ซึ่งนอกจากจะเป็นเรื่องของการเยี่ยมชมของญาติพี่น้องที่อยู่คนละฝั่งแดนแล้ว ยังมีการติดต่อแลกเปลี่ยนและซื้อขายสินค้าระหว่างกันด้วย กิจกรรมการค้าตามแนวชายแดนจึงถือเป็นลักษณะหนึ่งของความสัมพันธ์ที่มีมาอย่างยาวนาน และเมื่อประเทศมีการพัฒนาขึ้นการค้าชายแดนจึงมิได้เป็นเพียงกิจกรรมการค้าขายของกลุ่มประชาชนที่อาศัยตามแนวชายแดนเท่านั้น แต่ยังถูกผูกเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคจนถึงระดับประเทศ ในปัจจุบันนี้ ปี 2549 การค้าชายแดนถูกจัดให้อยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวชายแดนภายใต้ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิระวดี – เจ้าพระยา – แม่โขง (Ayeyawady – Chao Phraya – Mekong Economic Cooperation Strategy: ACMECS)

¹ Thomas Wilson and Hastings Donnan, *Border Identities : Nation and State at International Frontiers* (Cambridge: Cambridge

การค้าชายแดนจึงกลายเป็นกิจกรรมในพื้นที่ชายแดนที่เอื้อประโยชน์ต่อประชาชนทั้งสองประเทศ ทำให้เกิดพื้นที่ของการสร้างโอกาสสร้างรายได้ อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ที่แสดงถึงการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน และต่างชาติพันธุ์เข้าไว้ด้วยกันด้วย

การค้าชายแดนระหว่างไทยและกัมพูชา ตรงบริเวณจุดผ่านแดนบ้านคลองลึก – ปอยเปต เป็นอีกหนึ่งในหลายๆพื้นที่ชายแดน ที่นอกจากจะสร้างรายได้ และเสริมสร้างความสัมพันธ์ของทั้ง 2 ประเทศทั้งในระดับรัฐ และระดับประชาชนแล้ว ในมิติทางสังคมและวัฒนธรรมก็ถือได้ว่ามีความน่าสนใจต่อการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ในพื้นที่ชายแดนอยู่ไม่น้อย เพราะเป็นพื้นที่ของการปะทะสังสรรค์ทางวัฒนธรรมที่เต็มไปด้วยการต่อรองและการปรับตัวของกลุ่มคนต่างๆ ทั้งที่อยู่ภายใต้ขอบเขตพรมแดนของรัฐ และนอกพรมแดนของรัฐ อาทิ การเข้ามาของกลุ่มแรงงาน กลุ่มพ่อค้าชาวกัมพูชา หรือกลุ่มนักท่องเที่ยว เป็นต้น

จุดผ่านแดนแห่งนี้จะมีตลาดการค้าบริเวณชายแดนเพื่อรองรับการค้าติดต่อค้าขายของชาวกัมพูชา และชาวไทยที่สำคัญสองแห่งด้วยกัน คือ ตลาดโรงเกลือ หรือตลาดชายแดนบ้านคลองลึก และตลาดเทศบาล 3 หรือตลาดมิตรภาพชายแดนไทย – กัมพูชา ซึ่งถือเป็นจุดผ่านแดนที่มีมูลค่าการค้าชายแดนระหว่างไทย – กัมพูชาสูงกว่าจุดผ่านแดนอื่นๆ อีกทั้งยังมีโอกาสสูงในการพัฒนาเป็นประตูการค้าชายแดนระหว่างประเทศเพื่อนบ้านของไทยด้วย เห็นได้จากสถิติมูลค่าการค้าชายแดนที่เพิ่มขึ้นตั้งแต่ปี 2545 – 2547 คิดเป็นจำนวน 9,200 9,500 และ 11,000 ล้านบาท ตามลำดับ² นอกจากนั้นยังเป็นจุดผ่านแดนที่มีจำนวนการเข้า – ออกของประชาชนมากที่สุดในบรรดาจุดผ่านแดนระหว่างไทย-กัมพูชาทั้งหมด โดยเฉพาะชาวกัมพูชาทั้งที่ใช้หนังสือเดินทาง (Passport) หนังสือผ่านแดน (Border Pass) และบัตรอนุญาตผ่านแดนชั่วคราว (Temporary Border Pass) จากสถิติ ปี 2548 มีสูงถึง 4,090,207 คน³ โดยในปริมาณการเข้าออกของชาวกัมพูชา ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มแรงงาน พ่อค้า – แม่ค้าชาวกัมพูชา ทั้งที่เป็นผู้ซื้อ และผู้ขาย

การค้าชายแดนที่จุดผ่านแดนบ้านคลองลึก – ปอยเปต เริ่มดำเนินการอย่างจริงจังในปี 2534 โดยมีการก่อสร้างร้านค้าในตลาดชายแดนบ้านคลองลึก หรือที่รู้จักกันในนามตลาดโรงเกลือ ทางด้านทิศตะวันออกของอำเภออรัญประเทศ ซึ่งตั้งอยู่ที่บ้านคงจู ตำบลบ้านไร่ อำเภออรัญประเทศ ติดกับบ้านคลองลึก ตำบลอรัญญประเทศ อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว มีร้านค้าประมาณ 1.184 ร้านค้า ซึ่งจะแบ่งเป็นอาคาร ก – ฉ และอาคารร้านค้าสดนเขียว ส่วน

² กรมการค้าต่างประเทศ, สำนักส่งเสริมการค้าชายแดนและมาตรการพิเศษทางการค้า กลุ่มงานศูนย์ข้อมูลการค้าชายแดน, สถิติการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทย กับ ประเทศเพื่อนบ้าน แยกตามรายจังหวัด [เอกสารเผยแพร่]. แหล่งที่มา: http://www.dft.moc.go.th/the_files/SS9/level4/00002085_kh2.xls [2548, กันยายน 20].

³ ด้านตรวจคนเข้าเมืองอรัญประเทศ, สถิติบุคคลและพาหนะเข้า-ออกราชอาณาจักร, จุดผ่านแดนอ่าวบ้านคลองลึก[เอกสารเผยแพร่]. แหล่งที่มา: http://www.aranimmigration.com/aranstat/klongluk_total.xls [2549, กันยายน 20].

ตลาดเทศบาล 3 หรือตลาดชายแดนมิตรภาพไทย – กัมพูชานั้น มีร้านค้าประมาณ 400 ร้านค้า ถูกสร้างขึ้นภายหลังเพื่อรองรับการเจริญเติบโตของการค้าชายแดนเมื่อปี 2541 โดยตั้งอยู่ในพื้นที่ติดกับตลาดโรงเกลือ สำหรับพ่อค้า – แม่ค้าชาวกัมพูชาที่ทำการค้าขายบริเวณตลาดทั้งสองแห่งนี้ จะเข้ามาเช่าห้องค้าจากคนไทยซึ่งได้รับสิทธิในการจัดหาประโยชน์ในห้องค้าดังกล่าว สภาพทั่วไป โดยรวมของตลาดทั้งสองแห่งนี้จะมีความแตกต่างกัน คือ การพักอาศัยของพ่อค้าชาวกัมพูชาที่เข้ามาค้าขาย ซึ่งตลาดโรงเกลือที่ดูแลจัดการโดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระแก้ว จะไม่อนุญาตให้พ่อค้า – แม่ค้าชาวกัมพูชาที่ทำการค้าขายพักอาศัยค้างคืน ส่วนบริเวณตลาดเทศบาล 3 ที่เป็นของบริษัทเอกชนเข้ามาเช่าที่ดินเพื่อปลูกสร้างอาคารกับการรถไฟแห่งประเทศไทยนั้นอนุญาตให้พ่อค้า – แม่ค้าชาวกัมพูชาสามารถพักอาศัยได้ตลอดเวลา⁴

ปัจจุบันจะสามารถพบการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มพ่อค้า – แม่ค้าชาวกัมพูชา และชาวไทยในพื้นที่ โดยเฉพาะในกิจกรรมการค้าขายบริเวณชายแดนทวีจันวนมากขึ้นเรื่อยๆ ดังที่ปรากฏเห็นเด่นชัดจากพื้นที่การค้าชายแดน เขตอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้วแห่งนี้ ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากการพัฒนาพื้นที่การค้าชายแดน อันเป็นผลมาจากนโยบายของรัฐทั้งสองประเทศ ทั้งนี้กลุ่มพ่อค้า – แม่ค้าชาวกัมพูชาที่เข้ามาในฝั่งประเทศไทยนั้นจะแยกออกเป็น 2 กลุ่มด้วยกัน คือ กลุ่มพ่อค้าที่ข้ามเข้ามาเพื่อซื้อสินค้ากลับไปขายยังฝั่งกัมพูชา และกลุ่มพ่อค้าที่ข้ามเข้ามาค้าขายในพื้นที่ตลาดการค้าในฝั่งไทย โดยกลุ่มที่สองถือว่าเป็นกลุ่มที่น่าสนใจต่อการศึกษาอยู่ไม่น้อย เพราะการเดินทางเข้ามาค้าขายของกลุ่มนี้ทวีจันวนมากขึ้นเรื่อยๆ ตามการเจริญเติบโตของพื้นที่การค้าในฝั่งไทย จากตัวเลขของการคาดการณ์โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระแก้ว ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ดูแลและบริหารงานร้านค้าภายในตลาดโรงเกลือ และเป็นตลาดที่อยู่ภายใต้พื้นที่การค้าชายแดนแห่งนี้ พบว่ามีพ่อค้าชาวกัมพูชาสูงถึงร้อยละ 95⁵ ของจำนวนพ่อค้าในพื้นที่ทั้งหมด โดยกลุ่มนี้จะเช่าร้านค้าจากคนไทยที่ได้รับสิทธิในการจัดหาประโยชน์ในร้านค้าดังกล่าว จึงสามารถกล่าวได้ว่าพื้นที่การค้าชายแดนในเขตอำเภออรัญประเทศแห่งนี้ เป็นเสมือนการเชื่อมคนจากสองชาติให้มีความสัมพันธ์และเอื้อประโยชน์ต่อกัน

เนื่องจากลักษณะเฉพาะของพื้นที่การค้าชายแดนในเขตอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว มีบริบททางสังคม และวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากพื้นที่อื่นๆเช่นนี้ ทำให้ผู้วิจัยตระหนักว่า การที่จะศึกษาพัฒนาการของพื้นที่การค้าชายแดนดังกล่าว ไม่เพียงแต่พิจารณาจากสถิติตัวเลขการค้าที่เพิ่มมากขึ้นเท่านั้น แต่ควรให้ความสำคัญต่อการทำความเข้าใจปฏิสัมพันธ์ของผู้คน

⁴ ปวีณัฐชาดา กุณากร, “แนวทางในการจัดที่พักอาศัยให้กับพ่อค้า – แม่ค้าชาวกัมพูชา บริเวณตลาดเทศบาล 3 จังหวัด สระแก้ว,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาเคหกรรม ภาควิชาเคหกรรม บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547), หน้า 4.

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 5.

ภายใต้พื้นที่การค้าชายแดนซึ่งมีวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน และในอดีตเคยมีความสัมพันธ์ในลักษณะเครือญาติต่อกันแห่งนี้ด้วย

เหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาพัฒนาการของการเข้ามาค้าขายของกลุ่มพ่อค้า – แม่ค้าชาวกัมพูชาในพื้นที่การค้าชายแดนบริเวณตลาดโรงเกลือ และตลาดเทศบาล 3 ในเขตอำเภอ อรัญประเทศ จังหวัดสระแก้วแห่งนี้ นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบันในปี 2549 โดยผู้วิจัยเลือกที่จะศึกษา ตั้งแต่ปี 2531 อันเป็นจุดเริ่มต้นของการปรับเปลี่ยนนโยบายระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยใช้เศรษฐกิจเป็นตัวขับเคลื่อนเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์กับประเทศในกลุ่มอินโดจีน ซึ่งรวมถึงประเทศกัมพูชา อันส่งผลให้มีนโยบายส่งเสริม และพัฒนาพื้นที่ชายแดนเกิดขึ้น รวมทั้งการวิเคราะห์แบบแผนการปฏิสัมพันธ์ของพ่อค้า – แม่ค้าชาวกัมพูชา กับกลุ่มต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มลูกค้าชาวไทย กลุ่มพ่อค้าชาวไทยในพื้นที่ หรือกับกลุ่มพ่อค้าชาวกัมพูชาด้วยตนเอง และส่วนท้ายสุดจะเป็นการวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่เอื้อต่อการดำรงอยู่ และการเติบโตของกลุ่มพ่อค้า – แม่ค้าชาวกัมพูชา ซึ่งอาจนำไปสู่การเกิดชุมชนการค้าขนาดใหญ่ภายใต้พื้นที่การค้าชายแดนแห่งนี้ โดยพิจารณาจากลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างพ่อค้า – แม่ค้าชาวกัมพูชา กับกลุ่มต่างๆ โดยเฉพาะกับคนไทยภายใต้กิจกรรมการค้าที่มีระหว่างกัน และกลไกของภาครัฐ ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่การค้าชายแดน ทั้งในระดับประเทศ และระดับจังหวัด อาทิ นโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ในสมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ โครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในกลุ่มอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (Greater Mekong Subregion: GMS) แผนงานการจัดระเบียบเศรษฐกิจตามแนวชายแดน และการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้านภายใต้ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิระวดี – เจ้าพระยา – แม่โขง (Ayeyawady – Chao Phraya – Mekong Economic Cooperation Strategy: ACMECS) ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดสระแก้วเพื่อรองรับความร่วมมือทางเศรษฐกิจไทย – กัมพูชา กฎระเบียบข้อบังคับต่างๆ ที่สอดคล้องกับการค้าระหว่างประเทศ และการสัญจรเข้า – ออกของกลุ่มพ่อค้าชาวกัมพูชาในพื้นที่ บทบาทของกลุ่มผู้แทนการค้าในพื้นที่ทั้งชาวไทย และชาวกัมพูชาที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนา และการเติบโตของพื้นที่การค้าชายแดน เป็นต้น

ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นฐานความรู้ต่อการทำความเข้าใจพัฒนาการของสังคมการค้าขนาดใหญ่ ภายใต้พื้นที่การค้าชายแดนอันมีลักษณะเฉพาะ และใช้เป็นข้อมูลในการคาดการณ์ความเป็นไปของบริบทภายใต้พื้นที่ชายแดน รวมถึงสามารถเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และต้องการพัฒนาพื้นที่การค้าชายแดนแห่งนี้เพื่อประโยชน์ต่อประชาชนทั้งสองประเทศต่อไป

1.2 โจทย์การวิจัย

กลุ่มพ่อค้า – แม่ค้าชาวกำพูนุชาที่เข้ามาค้าขายในพื้นที่การค้าชายแดน บริเวณตลาด โรงเกลือ และตลาดเทศบาล 3 ในเขตอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว มีพัฒนาการการเดินทางเข้ามาค้าขายนับจากอดีตจนถึงปัจจุบันอย่างไร และกลุ่มพ่อค้า-แม่ค้าชาวกำพูนุชาเหล่านี้ มีแบบแผนการปฏิสัมพันธ์ภายใต้กิจกรรมการค้าระหว่างกันกับกลุ่มต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มลูกค้าชาวไทย กลุ่มพ่อค้าชาวไทยในพื้นที่ หรือกับกลุ่มพ่อค้าชาวกำพูนุชาด้วยกันเอง เป็นไปในลักษณะใด อีกทั้งมีปัจจัยใดที่เอื้อต่อการดำรงอยู่ และการเติบโตของกลุ่มพ่อค้าชาวกำพูนุชา ซึ่งอาจนำไปสู่การเกิดสังคมนักค้าขนาดใหญ่ภายใต้พื้นที่การค้าชายแดนแห่งนี้ในอนาคต

1.3 สมมติฐานในการวิจัย

การที่พ่อค้า – แม่ค้าชาวกำพูนุชาสามารถเข้ามาค้าขาย และพัฒนากิจกรรมการค้าจนสามารถสร้างพื้นที่และเครือข่ายทางการค้าเป็นจำนวนมากเฉกเช่นปัจจุบัน จำเป็นต้องมีปัจจัยที่เอื้อประโยชน์อื่นๆ ที่นอกเหนือไปจากความสัมพันธ์อันดีระหว่างกลุ่มพ่อค้าชาวกำพูนุชา กับกลุ่มชาวไทยภายใต้กิจกรรมการค้า

1.4 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) ศึกษาพัฒนาการของการเข้ามาค้าขายของกลุ่มพ่อค้า – แม่ค้าชาวกำพูนุชาในพื้นที่การค้าชายแดน บริเวณตลาด โรงเกลือ และตลาดเทศบาล 3 เขตอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ตั้งแต่ปี 2531 จนถึงปี 2549
- 2) วิเคราะห์แบบแผนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างพ่อค้า – แม่ค้าชาวกำพูนุชา กับกลุ่มต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มลูกค้าชาวไทย กลุ่มพ่อค้าชาวไทยในพื้นที่ หรือกับกลุ่มพ่อค้าชาวกำพูนุชาด้วยกันเอง โดยพิจารณาจากกิจกรรมการค้าระหว่างกัน อันได้แก่ การติดต่อเพื่อทำการค้า การสร้างพื้นที่ และเครือข่ายทางการค้า การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่เพื่อการอยู่รอดในบริบททางการค้า
- 3) วิเคราะห์ปัจจัยที่เอื้อต่อการดำรงอยู่ และการเติบโตของกลุ่มพ่อค้าชาวกำพูนุชาซึ่งอาจนำไปสู่การเกิดสังคมนักค้าขนาดใหญ่ภายใต้พื้นที่การค้าชายแดนแห่งนี้ในอนาคต

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาถึงปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มพ่อค้าชาวกัมพูชาในพื้นที่การค้าชายแดน: กรณีศึกษา ตลาดโรงเกลือ จังหวัดสระแก้ว ซึ่งขอบเขตพื้นที่ในการศึกษาจะครอบคลุมกลุ่มพ่อค้าชาวกัมพูชาที่เข้ามาค้าขายอยู่ในพื้นที่การค้าชายแดน ตรงบริเวณจุดผ่านแดนถาวรบ้านคลองลึก – ปอยเปต ภายในฝั่งประเทศไทย ซึ่งค้าขายอยู่ในตลาดโรงเกลือ และตลาดมิตรภาพชายแดนไทย – กัมพูชา หรือตลาดเทศบาล 3

1.6 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ตลาดโรงเกลือ หมายถึง ตลาดการค้าชายแดน บริเวณจุดผ่านแดนถาวรบ้านคลองลึก – ปอยเปต อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว โดยผู้วิจัยศึกษาครอบคลุมตลาดการค้าที่สำคัญ 2 แห่ง คือ ตลาดโรงเกลือ และตลาดมิตรภาพชายแดนไทย – กัมพูชา (ตลาดเทศบาล 3)

พ่อค้า – แม่ค้าชาวกัมพูชา หมายถึง กลุ่มพ่อค้า – แม่ค้าชาวกัมพูชา ที่เข้ามาค้าขายในตลาดโรงเกลือ และตลาดชายแดนมิตรภาพไทย – กัมพูชา (ตลาดเทศบาล 3)

แบบแผนการปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มพ่อค้าชาวกัมพูชาในพื้นที่การค้าชายแดน หมายถึง แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มพ่อค้าชาวกัมพูชา กับชาวไทย และกับกลุ่มพ่อค้าชาวกัมพูชาด้วยกันเอง ภายใต้กิจกรรมการค้า โดยพิจารณาตั้งแต่การเดินทางเข้ามาค้าขาย การติดต่อเพื่อสร้างพื้นที่ทางการค้า การสร้างเครือข่ายทางการค้า และ การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่เพื่อการอยู่รอดในบริบทการค้า

การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่เพื่อการอยู่รอดในบริบทการค้า หมายถึง การปรับและเปลี่ยนแปลงความเชื่อ และ / หรือ พฤติกรรมของตนเอง ให้สอดคล้องและกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมใหม่ เพื่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมการค้าภายใต้พื้นที่ชายแดนแห่งนี้ได้อย่างสงบสุข ซึ่งรวมถึง ความรู้สึกที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมปลายทางโดยไม่มี การแบ่งแยกเชื้อชาติอย่างชัดเจน และต้องการที่จะค้าขายในพื้นที่นี้อย่างถาวรต่อไป ทั้งนี้สามารถมองได้ 2 มิติที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันคือ การปรับตัวทางสังคม และการปรับตัวทางวัฒนธรรม

การปรับตัวทางสังคม หมายถึง การปรับตัวให้เข้ากับกิจกรรมการค้า และปรับตนเองให้เข้ากับคนอื่นๆในสังคม ตั้งแต่การเข้ามาค้าขาย จนสามารถสร้างเครือข่ายทางการค้า การเข้าไปร่วมทำกิจกรรมต่างๆในสังคมของท้องถิ่นปลายทางอย่างเต็มใจ การยอมรับในกฎระเบียบของสังคม ซึ่งสิ่งเหล่านี้อาจเกิดจากการสร้างความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างกับคนในสังคมที่อยู่ก่อน

ในพื้นที่ รวมถึงการแสวงหาทางออกเมื่อเกิดปัญหาอันเกิดจากความขัดแย้งภายใต้กิจกรรมการค้า ภายใต้พื้นที่ชายแดน

การปรับตัวทางวัฒนธรรม หมายถึง การปรับตัวของกลุ่มพ่อค้าชาวกัมพูชาให้เข้ากับวัฒนธรรมในสังคมใหม่ โดยอาจมีความเหมือนหรือต่างจากวัฒนธรรม และความเชื่อดั้งเดิม ทั้งทางด้านภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ การแต่งกาย อาหาร การดำเนินชีวิตประจำวัน ทั้งนี้รวมไปถึงการเคารพ และยอมรับในคุณค่าของประเพณี และวัฒนธรรมในสังคมใหม่ เพื่อลดความขัดแย้งในสังคมด้วย

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาพัฒนาการของกลุ่มพ่อค้าชาวกัมพูชาในพื้นที่การค้าชายแดน แบบแผนการปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มพ่อค้าชาวกัมพูชา กับกลุ่มต่างๆภายใต้บริบทการค้า ตลอดจนถึงการวิเคราะห์ปัจจัยที่เอื้อต่อการดำรงอยู่ และการเติบโตของกลุ่มพ่อค้าชาวกัมพูชาในพื้นที่การค้าชายแดน บริเวณตลาดโรงเกลือ และตลาดมิตรภาพชายแดนไทย – กัมพูชา (ตลาดเทศบาล 3) ในเขตอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ในครั้งนี้นั้น เป็นอีกหนึ่งการสร้างความสำเร็จพัฒนาการของสังคมการค้าขนาดใหญ่ภายใต้พื้นที่การค้าชายแดนอันมีลักษณะเฉพาะ และใช้เป็นข้อมูลในการคาดการณ์ความเป็นไปของบริบทภายใต้พื้นที่ชายแดน รวมถึงสามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และต้องการที่จะพัฒนาพื้นที่การค้าชายแดนแห่งนี้เพื่อประโยชน์ต่อประชาชนทั้งสองประเทศต่อไป